

JAN NIEUWENHUYNS:

'Cobra, dat was ik ook'

'ik schilder zoals ik lach'

Op sterven na is het Waterlooplein nu toch echt wel dood. Slopers-houwelen geven het ene pand na het andere de nekslag.

Schijnt de zon eens een dag, loop je weer langs de stalletjes, zie je nieuwe open plekken. Soms ontdek je een gevel, die er voor het oog nog aardig gaaf bij staat. Maar gluur door de uitgebroken ramen: er zit zelfs geen vloer meer achter.

Mensen moeten verhuizen, hun boeltje komt op straat, een haard wordt onlaag getakeld. Op eens alarm: een brok gevel is mee onlaag gekomen, de ambulance brengt gewonde kinderen naar het ziekenhuis.

Twee deuren verder zit het gezin van Jan Nieuwenhuys, experimenteel schilder van het eerste uur, zijn laatste dagen uit. 'Ik zal het Plein missen,' zegt hij. En de muren laten zien waarom: daar hangt een grote collectie ouderwets kinderspeelgoed, soldaatjes, paarden, blikken motorfietsjes. 'Allemaal handwerk dat onderbetaald werd, maar met liefde gemaakt en het heeft wat.'

Jan is de jongere broer van Constant. Twee schilderende broers uit een gezin dat niets artistieks had — de vader was chef op een kantoor. Maar van jongsaf hadden zij 'veel interesse'. Er werd eindelijk gediscussieerd over het hoe en waarom en toen door de activiteiten van Constant de Experimentele Groep ontstond, was ook Jan van de partij.

'Eerst ben ik op de Normalschool geweest, toen korte tijd op de academie. In de oorlog heeft zich dat afgespeeld. Daarna was het klimaat zo, dat we allemaal wat nieuws wilden. Een lentegevoel, van de winter wilden we naar de lente.'

Bij Arti werd toen een tentoonstelling gehouden, 'De jongste generatie'. De geëxposeerde werken waren door de schilders zelf uitgezocht. Appel en Cornelisse hingen erbij en mijn broer en ik, Roozema en Brands waren al te oud. Er werd druk over gepraat: het naturalisme was een overwonnen standpunt. Aan de zijde van kunst stond ons het abstracte ook tegen. Het was te esthetisch, het gaf geen expressie aan deze tijd. Een vorm van mooidoenerij.

Wij zochten een nieuwe kunst die de feitelijke had van onze dagen, ook voor het eventuele nageslacht. Als men die kunst later ziet, moet men er iets in vinden van de spanningen die in ons geleefd hebben.

Strijdgroep

De groep werd opgericht niet als een expositiegroep, maar als een strijdgroep. We hadden behoefte ons daarvoor in te zetten, het slappe gedoe te bestrijden en daar onze mening tegenover te zetten. Helaas moet ik constateren, dat vele experimentelen van loen ook estheten zijn geworden. Alles wat officieel is, is niet meer strijdbaar. Ik vind dat het werk van sommigen er weer aardig ingeslapen uitziet.

Het is ook niet zo, dat in de

Foto's
Bram
Wisman

Ex-Cobra-schilder Jan Nieuwenhuys, die maar een jaar of anderhalf deel heeft uitgemaakt van de Experimentele Groep en nu nauwelijks meer in verband met de revolutie van 1948 wordt genoemd. Tijdens de Cobra-tentoonstelling van 1960 werd zijn naam in een foto-bijlschrift vergeten, is de beginselen van toen opvallend trouw gebleven. Uitgaand van zijn kleur en zijn materie komt hij tot zijn onderwerp, en dat onderwerp verschilt in wezen anno 1964 nauwelijks van het onderwerp, dat hij zestien jaar geleden zond.

door

HANS VAN STRATEN

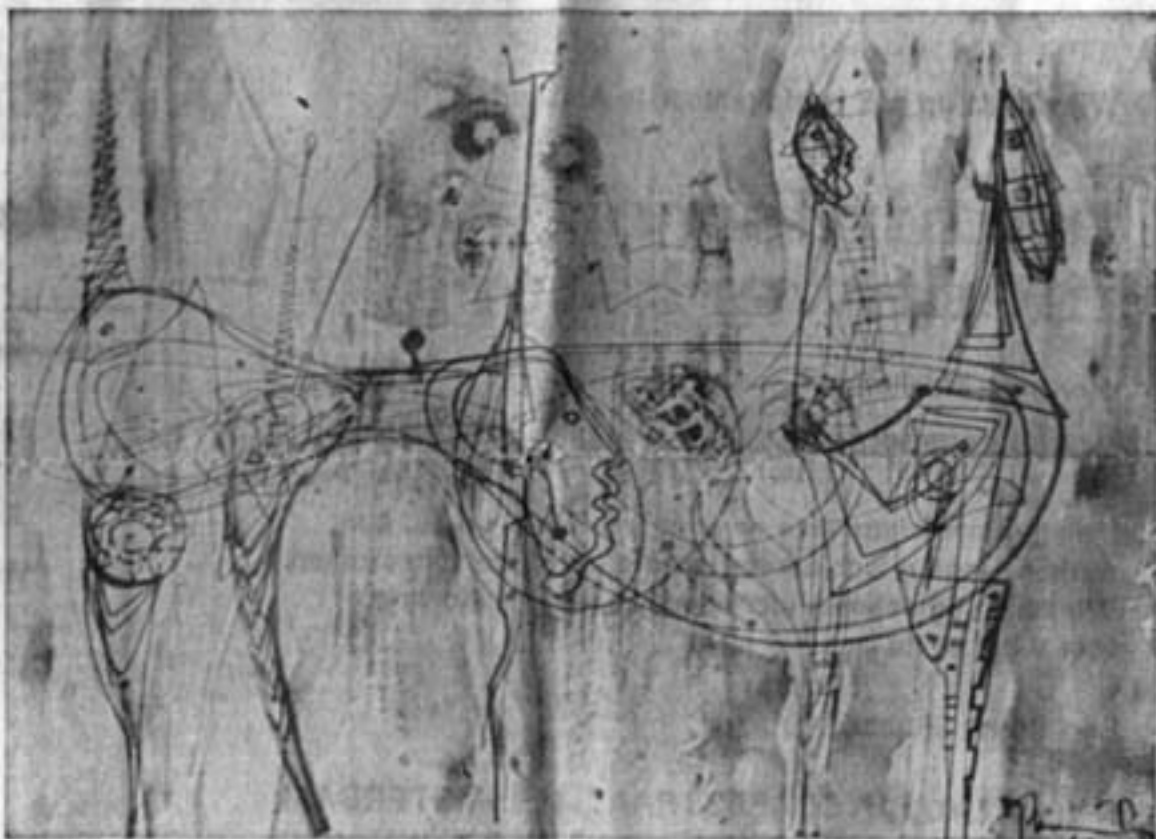
Experimentele Groep alles koek en ei was, wat het werk betreft, dat we het allemaal met elkaar eens waren. Maar toch stonden wij achter het manifest dat Constant had opgesteld.'

Jan Nieuwenhuys heeft met zijn broer gemeen, dat hij met vuur en verve over kunst kan praten, maar dat de meer hulselijke kant van de kunstenaar voor hem nauwelijks bestaat. Beiden zijn artistieke asceten, al is Constant veel dogmatischer, veel meer een eyescheutbouw. Jan ontwerpt zijn blichten meer improviserend, meer spelenderwijs. Maar zeker niet minder nadrukkelijk.

'Als schilder wil ik niet een bepaald gevalletje schilderen. Abstract ben ik niet, non-figuratief eigenlijk ook niet. Ik probeer expressief te zijn en daar heb ik bepaalde beelden voor nodig. Vandaag ben ik in China, morgen in Parijs, overmorgen weer ergens anders. We worden elke dag geconfronteerd met wat er in de wereld gebeurt. Je woont op een bepaalde plek, maar ook in de hele wereld. Misschien worden wij daarom zo hard, want de mensen maken te veel mee. Hongersnood, oorlog. Dat speciale gevalletje, dat zegt je niets meer.'

Kleur en materie

Ik ga uit van mijn materie en mijn kleur. Daarmee uit ik mij. Van de materie kom ik tot mijn onderwerp en dat is misschien het omgekeerde van wat de schil-

ders vroeger deden. Ik schilder zoals ik schrijf, zoals ik lach. Daarom schilder ik ook telkens weer anders, omdat mijn stemmen anders zijn.

Dat gevoel heb ik — ja, ik ben natuurlijk ook wel naturalistisch begonnen, ik heb ook wel abstract geschilderd. Maar van de oprich-

ting van de Experimentele Groep tot nu ben ik van hetzelfde gevoel geweest, en uit die gevoelens heb ik geschilderd. Ik geloof ook niet dat ik op een andere manier zou kunnen schilderen.

Ik geloof, dat wij aan het begin staan van een heel nieuwe cultuurperiode. Ik geloof ook, dat

er veel kaf onder het koren zit, dat er onder de moderne kunst heel veel would-be zit, dat officieel naar voren wordt gedragen. Dat vertroeft de mening van de mensen.

Ieder mens is een gewoontediertje, hij is van aard conservatief. Daarom heeft alles wat nieuw

is, zijn moeilijkheden. De mens is van nature geneigd achterdochtig te zijn tegen dat wat zijn orde aantast.

Kunst is altijd de speelbal van de snob. Die maken de schilders en worden er rijk van. Dat maakt de gewone mens kopschuw. Om het kaf van het koren te kunnen scheiden, moet men een gevoelend gevoel hebben. Men moet in de materie thuis zijn.

Als een diamant

Schoonheid of waarheid is iets als een diamant, het glanst altijd weer anders. Daarom kun je niet zeggen: dat is schoon. Iedere tijd heeft zijn eigen schoonheid. Wat voor de ene tijd schoon is of waar, heeft voor de andere tijd geen betekenis. Daarom zou je nooit meer kunnen schilderen als Rembrandt. Ik heb alle waardering voor Rembrandt, hij was de expressie van de zeventiende eeuw, maar we leven nu in een andere eeuw.

Ik zou wel willen, als men mijn werk later zag, dat men daar dan de twintigste eeuw uithaalde. De kunstenaar moet zijn eigen tijd een pak geven. Of hij nu architect is, of dichter, of schilder, kan niet schelen.

In de abstracte kunst mis ik de klopslag van deze tijd, het felle. Wij hedendaagse mensen leven toch onder de angst van de atoom-bom. De abstracten bouwen alleen een schijnwereld voor je op.

In onze tijd schijnt er een grote neiging te bestaan, de dingen zo zwart mogelijk te zien. Ik geloof niet in zwart, ik geloof niet in wit, ik geloof pas aan zwart-wit, als er contrast in zit.'